

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سخن سردیر

درود بر آنان که از ژرفنای اندیشه، راه می جویند و در آفاق روش، افق می گشایند. نخستین شماره‌ی «مجله‌ی روش‌شناسی علوم اسلامی» را، که از هم‌دلی و همت گروهی از استادان و پژوهشگران دغدغه‌مند برخاسته است، به فرهیختگان و کاوشگران دانش دینی تقدیم می‌کنیم.

این مجله، تلاشی است برای بازخوانی مبانی و بازسازی بنیان‌های روش در علوم اسلامی؛ تا پژوهش از عادتِ بازگویی به آفرینشِ گفت‌وگو بدل شود، و روش از ابزاری خاموش به روحی روشن و راه‌نما برکشد.

در روزگاری که اندیشه در گردباد تحولات فکری و اجتماعی می‌چرخد، علوم اسلامی بیش از هر زمان دیگر نیازمند بازنگری در مبانی و بازسازی در بنیان‌های روشی خویش است.

علم، اگر از روش تهی گردد، به تکرار می‌افتد؛ و روش، اگر از تفکر جدا شود، به جمود می‌گراید.

از همین رو، «روش‌شناسی» را باید قلب تپنده‌ی حرکت علمی دانست؛ قلبی که در تپش آن، تداوم پویایی و پاسخگویی به نیازهای نوپدید نهفته است. چه آن که اگر به کارآمدی و کارایی دانش‌های اسلامی بنگریم، خواهیم دید که فلسفه‌ی وجودی آن‌ها در سه جلوه آشکار می‌شود:

کشفِ حقیقت، سامان‌دهیِ هنجارهای اجتماعی، و پشتیبانی از قانون و نظم جامعه. بی‌گمان اگر بخواهیم این فلسفه‌ی وجودی را از عرشِ اندیشه به فرشِ واقعیت فرود آوریم، راهی و گریزی جز شناختِ «روش» نداریم.

روش، نردبانِ میانِ نظر و عمل است؛
رشته‌ای است میانِ معنا و عین؛
و پلی است میانِ الهامِ عقل و انتظامِ جامعه.
تنها با شناختِ مؤلفه‌ها و سازوکارهای روش است که می‌توان نظریه را از ساحتِ
تجربید به میدانِ تحقق آورد.

بی‌روش، دانش در خیال می‌ماند؛ و بی‌شناختِ روش، حقیقت از هنجار بازمی‌ماند.
این نشریه بر آن است تا در پرتو نقد و تبیین و ارتقای شیوه‌های پژوهش، راه را
از تجربه‌های تاریخی به افق‌های آینده پیوند دهد؛ تعامل میان‌رشته‌ای را از مرحله‌ی
شعار به عرصه‌ی ثمر کشاند؛ و از رهگذر نظام‌سازی و حل مسئله، گامی در جهت
بازآفرینی تفکر دینی بردارد.

در این مسیر، تحلیل و تعالیِ مبانی تحقیق، ترویج و تعمیقِ روحِ اجتهادی، تقویت
نگرش‌های مقارن، دانش‌های مضاف و میان‌رشته‌ای، و گشودن افق‌های نو در
نظام‌سازیِ معرفتی، از اهداف بنیادین ماست؛ تا پژوهش از تکرار به تکامل رسد، و
اندیشه از انفعال به ابتکار.

آرزو مندیم این مجله، نه جدالگاهِ گفتارها، که دیدارگاهِ دیدگاه‌ها باشد؛ جایی
که اندیشه‌ها در آینده‌ی یکدیگر بنگرند، و آرا در افقِ روش‌شناسیِ علوم اسلامی
بدرخشند.

روش‌شناسی
علوم اسلامی
سال اول، شماره ۱
بهار و تابستان ۱۴۰۴

۸

نشاط نخستین شماره

مقالات این شماره پژوهشی است از پرسش‌های بنیادین و دغدغه‌های ژرف در
روش‌شناسی علوم اسلامی:

از واکاوی راهکارهای حل تعارضات چندوجهی و تحلیل رویکردهای تشکیکی
در فقه‌العقائد، تا تبیین شاخصه‌های روشمند فقه‌ معارف و اعتبارسنجی رویکردهای
نوین همچون «هم‌تافتِ روشی» در مطالعات قرآنی،
و نیز تحلیل‌های تربیتی در آموزه‌های وحیانی و بازخوانی فرایند استدلال فقهی در
آثار بزرگان، به‌ویژه شیخ انصاری.

هر یک از این آثار، گامی است در مسیر غنا بخشیدن به سنت روش‌شناختی و پیوند آن با نیازهای امروزی.

امید داریم این مجله روزنه‌ای نو بگشاید به‌سوی گفت‌وگو، هم‌افزایی و تولید علمی؛

و محفلی گردد برای طرح اندیشه‌های تازه، بهره‌گیری از تجربه‌های دیرین، و هم‌سخنی نقادانه‌ی اهل علم و نظر.

از همه‌ی استادان و پژوهشگران فرهیخته دعوت می‌کنیم ما را در پیمایش این راه دشوار و در عین حال امیدآفرین یاری دهند؛ که این مسیر جز با همدلی و هم‌کاری جویندگان حقیقت، به بار نخواهد نشست.

ما دل در گرو هم‌سخنی با همه‌ی اندیشمندان حوزه و دانشگاه داریم؛ و به همه پژوهشگران قم، نجف، مشهد و اصفهان، تا دانشگاه‌های تهران و مشهد و سایر دانشگاه‌ها؛ با آنان که دل‌مشغول گسترش روش در دانش‌های اسلامی‌اند و جانشان به جست‌وجوی تقریری و تکوینی نو در ساحت این علوم تپنده است، می‌گوییم که نشر مجله، بهانه است؛ و غایت ما، توسعه‌ی روش است.

این نشریه را سرآغازی می‌دانیم برای دیدارهایی اندیشگی، نشست‌هایی هم‌افزا، و گفت‌وگوهایی روشمند در پیوند با این مجله؛ تا اندیشه‌ها به هم رسند، تجربه‌ها به بار نشینند، و روش، به روح زنده‌ی پژوهش در علوم اسلامی بدل گردد.

که در این راه، قلم هر پژوهشگر، چراغی است و همّت هر اندیشمند، گامی به‌سوی افقی روشن‌تر؛ تا از رهگذر تعامل عالمان و تضارب آرا، روح اجتهاد و روش، در تمامی پهنای امت اسلامی طنین‌افکن شود.

با سپاس و احترام

سر دبیر مجله‌ی روش‌شناسی علوم اسلامی

